

MINISTER OBRONY NARODOWEJ

RPW/95528/2020 P
Data:2020-11-19

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ KANCELARII JAWNYCH

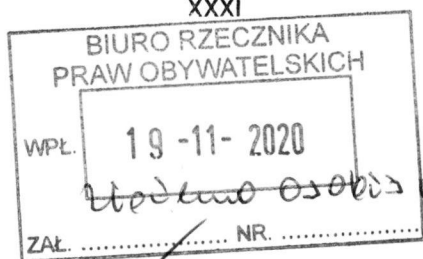
Warszawa, 18 listopada 2020 r.

Nr. 8438.1B.MON

2020 - 11 - 19

XXXI

XXV

Pan
Adam BODNAR

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

w odpowiedzi na wystąpienie znak (WZF.565.1.2020.TO) z dnia 18 października 2020 r. w sprawie konieczności zgłaszania zmian danych przez osoby podlegające obowiązkowi czynnej służby wojskowej, uprzejmie proszę o przyjęcie następującego stanowiska.

Obrona Ojczyzny jest podstawowym i jednym z najważniejszych obowiązków każdego obywatela polskiego, co znalazło wyraz w art. 85 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1541, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”. Z obowiązkiem obrony Ojczyzny wiąże się szereg powinności i ciężarów spoczywających zarówno na obywatelach, jak i na organach państwa, samorządu terytorialnego czy innych podmiotach. Jedną z powinności obywatelskich o charakterze zasadniczym jest obowiązek pełnienia czynnej służby wojskowej.

Wobec powyższego niezwykle istotnym jest, zwłaszcza na wypadek wystąpienia stanu wojny lub innej sytuacji kryzysowej, sprawna i szybka realizacja procesu powołania żołnierzy rezerwy do odbycia służby wojskowej, przy czym zaznaczenia wymaga, że przygotowania do wykonania tego zadania odbywają się w czasie pokoju. Jednym z instrumentów prawnych zapewniających osiągnięcie wymienionego celu jest powinność zgłaszania wojskowym komendantom uzupełnień danych, o których mowa w art. 53 ust. 1 ustawy tj. zmiany imienia, nazwiska, wykształcenia i zawodu, oraz miejsca pobytu stałego (zamieszkania)

lub pobytu czasowego trwającego ponad trzy miesiące lub adresu do korespondencji, a także wyjazdu za granicę na okres dłuższy niż sześć miesięcy oraz powrotu z tego wyjazdu.

Wymienione informacje umożliwiają organom wojskowym nie tylko kierowanie pod właściwy adres dokumentów mobilizacyjnych, ale również pozwalają na prawidłowe sporządzanie pozostałej dokumentacji mobilizacyjnej związanej z koniecznością uwzględniania różnych wariantów alarmowania/powiadamiania żołnierza rezerwy o obowiązku stawiennictwa w jednostce wojskowej.

Dodać należy, że adres zamieszkania osoby podlegającej obowiązkowi czynnej służby wojskowej przetwarzany jest dla potrzeb obronności kraju nie tylko przez wojskowych komendantów uzupełnień, lecz również przez inne organy zaangażowane w proces mobilizacji i powoływania do odbycia służby wojskowej lub ćwiczeń np. w trybie alarmowym.

Informacje, o których mowa w art. 53 ust. 1 ustawy służą także określeniu właściwości wojskowego komendanta uzupełnień, który z zasady dysponuje zasobami ludzkimi na administrowanym terenie. Dane dotyczące wykształcenia i zawodu umożliwiają z kolei odpowiednie typowanie żołnierzy rezerwy na określone stanowiska służbowe do jednostek wojskowych. Jak można więc zauważyć, nieprzestrzeganie przez obywateli obowiązku informacyjnego w tym zakresie utrudnia prawidłowe działanie organów państwa na wypadek sytuacji zagrożenia.

Za niedopełnienie obowiązku informacyjnego, o którym mowa w art. 53 ust. 1 ustawy, przewidziano sankcje określone w art. 224 pkt 4 ustawy (kara grzywny lub ograniczenia wolności). Przy czym bardziej dotkliwą karę przewidziano za zachowanie polegające na niedopełnieniu obowiązku zgłoszenia zmian, o których mowa w art. 53 ust. 1 ustawy, w czasie mobilizacji lub wojny, w celu trwałego uchylania się od obowiązku służby wojskowej, co zagrożone jest karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 5 lat, zgodnie z art. 241 ust. 1 pkt 4 ustawy. Wymienione przepisy razem stanowią logiczną i spójną konstrukcję prawną mającą na celu zapewnienie przestrzegania przez obywateli omawianego obowiązku.

Należy stwierdzić, że świadomość społeczna w zakresie obowiązku informacyjnego, o którym mowa w art. 53 ust. 1 ustawy jest nikła. Jednakże trzeba zaznaczyć, że w tej sytuacji nie jest celowym dalsze niwelowanie sankcji za niezgodne z dyspozycją tego przepisu zachowanie, gdyż mogłoby to doprowadzić do powiększenia skali przypadków ignorowania przedmiotowej powinności przyczyniając się realnie do pozbawienia organów państwa instrumentu pozwalającego na egzekwowanie obowiązku dostarczania przez obywateli niezbędnych informacji, zwłaszcza w stanie zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

Wypada zauważyć, że w swojej istocie obowiązek z art. 53 ust. 1 ustawy nie cechuje się szczególną uciążliwością lub dolegliwością dla obywateli, a jego wypełnienie nie wymaga zaangażowania dużego nakładu czasu czy środków pieniężnych po stronie obywatela. Wydaje się, że zamiast zniesienia sankcji karnych za nieprzestrzeganie przepisu art. 53 ust. 1 ustawy, należałoby skupić się raczej na podniesieniu poziomu świadomości i odpowiedzialności obywatelskiej za realizację powinności wynikających z konstytucyjnego porządku prawnego.

Przechodząc do podniesionej w treści Pana Rzecznika kwestii ewentualnych możliwości przepływu informacji o zmianie danych pomiędzy administracją wojskową a cywilną, proszę o przyjęcie wyjaśnienia, że resort obrony narodowej posiada już na szczeblu centralnym dostęp do określonych danych zgromadzonych w Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności, zwanym dalej „bazą PESEL”, które w zależności od potrzeb przekazywane są przez Ministerstwo Cyfryzacji w drodze teletransmisji danych lub w drodze przekazania na informatycznym nośniku danych. Podstawę prawną przekazywania danych do ewidencji wojskowej stanowią przepisy art. 49 ust. 2a, 2b pkt 1 i ust. 2f ustawy. Pozostałe organy wojskowe szczebli innych niż centralny prowadzące ewidencję wojskową mogą dane pozyskiwać w procedurze zgodnej z art. 48 ust. 1 w zw. z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2019 r. poz. 1397, z późn. zm.).

Zniesienie sankcji za nieprzestrzeganie tzw. „cywilnego obowiązku meldunkowego” tj. przepisu art. 147 Kodeksu wykroczeń, które nastąpiło z dniem 1 stycznia 2013 r. na mocy art. 62 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności¹⁾, nie wpłynęło pozytywnie na realizację omawianego obowiązku, gdyż został zlikwidowany bodziec skłaniający obywateli do jego przestrzegania. W konsekwencji od 2013 r. zauważalny jest spadek zgodności danych ewidencyjnych w bazie PESEL z rzeczywistym miejscem przebywania obywatela.

W związku z powyższym nieadekwatność danych w bazie PESEL, zwłaszcza adresowych, względem stanu faktycznego, w praktyce wpływa negatywnie na działalność organów administracji wojskowej, gdyż stan ten powoduje, że ewidencję wojskową tych osób prowadzą niewłaściwi wojskowi komendanci uzupełnień, a korespondencja, w tym mobilizacyjna, kierowana pod adresy uwidocznione w bazie PESEL zwracana jest jako nieodebrana.

W kontekście zadań wykonywanych przez terenowe organy administracji wojskowej odczuwalnym jest, że ze względu na często zdarzające się przypadki nieinformowania

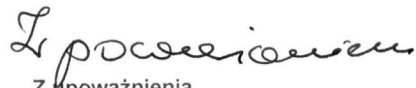
¹⁾ Termin uchylenia określony brzmieniem ustawy zgodnym z Dz.U. 2012 poz. 1407.

właściwych urzędów meldunkowych o zmianie miejsc zamieszkania lub czasowym pobycie za granicą, typowanie przez wojskowych komendantów uzupełnień osób celem nałożenia obowiązku świadczeń osobistych na rzecz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (w szczególności wysoko wykwalifikowanych, np. psychoterapeutów, radców prawnych, konsultantów ds. psychoprofilaktyki, diagnostów, rzeczoznawców) znacznie wydłuża ten proces.

Taka sytuacja w dłuższej perspektywie doprowadza do obniżenia zdolności obronnej kraju ze względu na brak skutecznego doręczania kart powołania do odbycia szkolenia wojskowego, nakładania świadczeń osobistych i rzeczowych lub nawet odbycia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji lub wojny.

Wobec powyższego usprawnienie procesu wymiany danych pomiędzy organami administracji wojskowej i cywilnej jest możliwe ale przy założeniu, że stopień kompletności i adekwatności danych posiadanych przez administrację cywilną odpowiadałby potrzebom Sił Zbrojnych RP.

Mając na uwadze niniejsze wyjaśnienia, w ocenie resortu obrony narodowej przepis art. 224 pkt 4 ustawy nie wymaga aktualnie zmiany ponieważ jego dotychczasowe brzmienie jest niezbędne do wypełniania przez obywateli obowiązków informacyjnych mających żywotne znaczenie dla zapewnienia potrzeb obronnych państwa.

Z upoważnienia
MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

Wojciech SKURKIEWICZ
Sekretarz Stanu

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ KANCELARII JAWNYCH

Nr 8438/BMON

XXXI

XV

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	19-11-2020
Kosowa osobiście	
ZAL.	NR.

Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa